

Nr 239.

Av herr **Dalberg**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.*

En av de allra svagaste punkterna i den för riksdagen framlagda skolpropositionen är dess ställning till frågan om förstatligandet av de kommunala mellanskolorna. Den kommunala mellanskolan rehabiliteras visserligen i regeringsförslaget, sedan denna skolform under de senaste åren varit föremål för mycken ovederhäftig agitation, som särskilt gjort gällande, att mellanskolorna icke lämpade sig som underlag för gymnasiet. Departementschefen vitsordar också det livliga intresse, som över allt ådagalagts för mellanskolan från kommunernas sida och de stora upppoffringar, som gjorts för skolformens utveckling. Departementschefen understryker ävenledes, att de brister, som ännu vidlåda mellanskolorna, givetvis skulle bli mindre betydande i samma stund som mellanskolorna förstatligades. Men propositionen tar inte konsekvenserna av sina egna premisser i fråga om mellanskolorna.

Regeringsförslaget uppställer såsom fordran för förstatligande, att de kommunala mellanskolorna under läsåren 1920—21 till och med 1926—27 skola ha uppvisat ett genomsnittligt lärjungeantal överstigande 100. Det angivna kravet fylles av icke mindre än 30 av rikets 87 kommunala mellanskolor, fördelade på 14 olika län. Redan uppställandet av denna kvalifikationsgrund måste anses såsom synnerligt otillfredsställande. När departementschefen sedan från den gjorda utgångspunkten går att gallra ut de mellanskolor, som han föreslår till förstatligande, blir resultatet också synnerligen magert. Han finner det uppenbart, »att skilda landsdelars behov bära i möjligaste mån tillgodoses». Att endast sju kommunala mellanskolor nu föreslås till förstatligande, tillgodoser dock på intet sätt »skilda landsdelars behov». Av de inom Kopparbergs län befintliga kommunala mellanskolorna föreslås sålunda i propositionen inte en enda till förstatligande. Departementschefen hänvisar till de statsfinansiella skälen, men frågan är om man inte, utan att träda de statsfinansiella hänsynen för nära, kan gå längre än som i propositionen skett och att sålunda landsändar, som i den samma blivit synnerligt vanlottade, bliva bättre ställda och inte hänvisade till att i en oviss framtid få se några resultat av en skolreform.

I Kopparbergs län, som inom sig rymmer en så betydande del av vårt

lands industri, gruvdrift och skogsbruk samt därtill knutna näringar och verksamheter samt ett betydande jordbruk, har den kommunala mellanskolan nått en rik utveckling och omfattats med stort intresse av befolkningen. Inom Kopparbergs län finnas ock fyra kommunala mellanskolor, »för vilkas förstatligande goda skäl låta sig anföra», yttrar propositionen. Ur geografisk fördelningssynpunkt anser regeringsförslaget det önskvärt, att läroverk komma till stånd i Mora, Hedemora, Stora Tuna och Ludvika. »Ställd inför nödvändigheten — yttrar departementschefen — att behöva ange en av dessa skolor såsom företrädesvis berättigad och lämpad att nu ifrågakomma till statsövertagande, har jag kommit till den uppfattningen, att Stora Tuna på grund av särskilt den betydande anslutningen till den nuvarande mellanskolan med största fog kan göra anspråk på ett statsläroverk.»

Stora Tuna mellanskola anges sålunda såsom den, vilken först bör komma i fråga. För den nämnda kommunens del är ju det anförda uttalandet av stort intresse. För länet i dess helhet är det också av vikt att taga fasta på, att tillsammans fyra mellanskolor i enlighet med propositionens egna linjer bort bli förstatligade. Riksdagen bör förverkliga denna departementschefens goda tanke. Det bör nämligen observeras, att Kopparbergs län i övrigt får ringa nytta av skolreformen. De ökade utbildningsmöjligheter, som efter reformens genomförande komma att vara tillfinnandes vid läroverket i Falun, bli synnerligen otillräckliga. Vad länets mellanskolor angå, fylla de var för sig betydelsefulla uppgifter i respektive bygder. De fyra nämnda mellanskolorna i Kopparbergs län ha samtliga mycket betydande upptagningsområden, och elevantalet skulle med all visshet komma att undergå en betydande stegring i samma stund som staten övertog dessa skolor. Förutom att det är ett icke oväsentligt intresse för de kommuner, som äga skolorna, att ett statsövertagande sker, är det ur den studerande ungdomens synpunkt ett inte mindre vitalt intresse, att ett statsövertagande komme till stånd. Vid departementschefens urval av de mellanskolor, som föreslås till förstatligande, har dock Kopparbergs län på ett anmärkningsvärt sätt blivit vanlottat liksom därmed hela den mellansvenska industribygden. Endast ett län, nämligen Jönköpings län, kan tävla med Kopparbergs län i fråga om antalet mellanskolor, som fylla de uppställda kvalifikationskraven. Det nämnda smålandslänet blir dock också förbigånget, medan däremot — såsom ett exempel — Östergötlands län med två kvalificerade skolor får den ena, i Motala, föreslagen till statsövertagande. Detta anföres för att visa, till vilka alltigenom otillfredsställande resultat departementschefen kommit.

Då emellertid departementschefen i fråga om de här ovan nämnda mellanskolorna i Kopparbergs län på ett särskilt markerat sätt understryker, huru befogat det vore, att de samtliga blevo förstatligade, må det anses vara befogat att lämna en mera ingående belysning av en del förhållanden, ägnade

att klargöra, huru välgrundade de »goda skäl» äro, vilka även enligt departementschefen tala för, att de fyra kommunala mellanskolor i Kopparbergs län, som fylla de av departementschefen uppställda villkoren, medtagas bland de mellanskolor, som i första hand böra ifrågakomma till förstattligande.

Beträffande först Stora Tuna kommunala mellanskola bör det erinras därom, att densamma utövar sin verksamhet i en av vårt lands äldsta och betydelsefullaste kulturbygder, en bygd som även i den modärna tiden intager en rangställning genom den betydande industri, som där är förlagd, vartill bör bemärkas Tunaslättens stora jordbruksbygd.

*Stora Tuna
kommunala
mellanskola.*

Redan i äldsta tider var Tunaslätten tätt befolkad och en av Dalarnes huvudbygder. Långt fram till mitten av 1800-talet utgjorde bönderna givetvis huvudmassan av befolkningen. Till Stora Tuna förlades på 1870-talet Dalarnes första folkhögskola, vilken ännu bär namnet »Dalarnes folkhögskola». I och med storindustriens uppblomstring under senare hälften av 1800-talet började man rikta sina blickar på de betydande vattenfall, som Dalälven bildar i norra delen av Stora Tuna vid Forshuvud, Kvarnsveden, Bullerforsen och Domnarvet, samtliga nu tagna i bruk för alstring av elektrisk kraft. Här funnos ypperliga betingelser för anläggning av järnbruk och pappersbruk; Domnarvet (anlagt 1874) och Kvarnsveden (anlagt 1897). Och kring dem uppstodo flera tätt bebyggda samhällen. När Bergslagsbanan byggdes, drogs den över Dalälven vid Domnarvet med en mindre station där, och vid Borlänge, 1 km. söder om Domnarvet, anlades en större station, där även banan Krylbo—Rättvik korsar Bergslagsbanan.

År 1925 sammanslöto sig de tätt bebyggda samhällena kring Borlänge till »Domnarvets municipalsamhälle» med en areal av 3,340 hektar och en folkmängd av 14,283 personer. Borlänge köping har en folkmängd av 1,953 personer och omslutes nästan helt och hållet av den nya samhällsbildningen.

I Borlänge grundades år 1902 Borlänge samskola, vilken år 1914 ombildades till kommunal mellanskola under namn av Stora Tuna kommunala mellanskola. Byggnaden underhålls av Stora Tuna kommun, men Borlänge bidrager till skolans driftkostnader i förhållande till barnantalet. Antalet elever har stadigt ökats och utgör innevarande termin 90 gossar och 97 flickor, s:a 187. Skolan har haft ända upp till 205 elever ett år.

Skolans upptagningsområde utgöres i främsta rummet av Stora Tuna och Borlänge, vilka kommuner tillsammans ha ett invånareantal av 25,327, men även barn från de kringliggande socknarna Gustavs (2,563 inv.), Silvberg (1,638 inv.), Gagnef (5,738 inv.), Aspeboda (961 inv.) och Torsång (1,410 inv.) med ett sammanlagt invånareantal av 12,310 personer kunna besöka skolan utan att behöva inackorderas i samhället, vilket möjliggöres genom de goda tågförbindelserna.

Antalet elever från främmande kommuner (huvudsakligen grannkommunerna) har under 10-årsperioden 1917—1926 varit följande: 1917: 15 st.,

1918: 19 st., 1919: 28 st., 1920: 35 st., 1921: 30 st., 1922: 29 st., 1923: 23 st.,
1924: 20 st., 1925: 22 st., 1926: 29 st.

Föräldrarnas fördelning på olika yrken framgår av följande tabell:

	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	Summa
I. <i>Tjänstemän</i> (Bergslagets, även kontorsskrivare, präster, lärare, banktjänstemän, stationsinspektorer m. fl.)	25	27	31	36	35	45	51	49	59	61	419 (24.1%)
II. <i>Affärsmän</i> (även mindre industriidkare m. fl.)	43	44	55	43	51	61	43	46	51	44	481 (27.68%)
III. <i>Arbetare</i> (även förmän och mindre hantverkare, som ej ha främmande arbetskraft i sin tjänst)	39	54	61	70	78	81	73	77	70	64	667 (38.38%)
IV. <i>Jordbrukare</i> (huvudsakligen hemmansägare)	10	10	18	17	15	17	20	19	25	20	171 (9.84%)
Summa	117	135	165	166	179	204	187	191	205	189	1,738

En granskning av ovanstående tabell visar, att gruppen »arbetare och likställda» under 10-årsperioden utgör 38,38 % av hela antalet och att gruppen »jordbrukare» är svagare representerad. Att siffrorna för grupp III de sista åren sjunkit något beror tydligen på den långvariga depressionen, och att grupp I ökat så pass kraftigt torde bero på, att många, som förut brukade skicka sina barn till Falun, nu söka få in dem vid mellanskolan i stället. De anförda siffrorna giva klart vid handen, att här ifrågasvarande mellanskola intar en ställning, som kraftigt understryker departementschefens uttalande, att Stora Tuna »med största fog kan göra anspråk på ett statsläroverk». Detta anspråk vinner ytterligare i styrka av det förhållandet, att skolans upptagningsområde har en folkmängd av sammanlagt 37,637 personer. Skolan är också en av de första kommunala mellanskolorna i riket.

Nedanstående tablå utvisar Stora Tuna kommuns och Borlänge köpings kostnader under åren 1914—1926 för kommunala mellanskolan.

År	Stora Tuna			Borlänge köping		
	Kostnad	Bevillningskronor	Kostnad pr bevillningskrona	Kostnad	Bevillningskronor	Kostnad pr bevillningskrona
1914	2,000: —	64,808: 21	3,086	1,000: —	9,691	10,318
1915	4,330: —	68,762: 06	6,297	2,165: —	9,872	21,931
1916	5,651: 16	63,410: 32	8,912	1,656: 38	10,930	15,154
1917	7,625: 91	81,923: 85	9,309	3,100: 95	14,518	21,359
1918	9,900: —	89,012: 97	11,122	4,072: 70	21,391	19,039
1919	18,258: 07	181,268: 59	10,072	5,531: 25	28,183	19,626
1920	34,936: 10	222,068: 06	15,732	15,674: 28	39,158	40,028
1921	19,738: 08	226,174: 62	8,727	5,365: 69	30,233	17,748
1922	18,730: 51	207,444: 32	9,029	6,337: 90	24,882	25,472
1923	19,504: 51	137,430: 33	14,192	7,801: 80	22,486	34,696
1924	19,890: 62	102,354: 50	19,433	7,753: 97	22,877	33,894
1925	16,993: 06	93,523: 09	18,170	5,887: 36	23,148	25,434
1926	15,358: 27	104,088: 30	14,755	5,008: 14	23,732	21,103
	192.916: 29	1,642,269: 22	11,747	71,355: 42	281,101	25,384

Kostnaderna ha i tabellen fördelats mellan de båda kommunerna på grundval av det antal elever, som från vederbörande kommuner erhållit undervisning vid skolan under respektive år. Ytterligare bör bemärkas, att inom Stora Tuna strävanden för stadsbildning pågå. Med tillkomsten och utvecklingen av de stora industrianläggningarna vid Dalälven, har nämligen den kringliggande bygden förvandlats till ett stort industridistrikt med över 3,000 arbetare och en befolkning inom enbart Domnarvets municipalsamhälle av nära 15,000. Den industriella och ekonomiska utvecklingen har sålunda medfört en befolkningsanhopning av mycket stora mått. På skolväsendet i orten har detta givetvis haft stor inverkan och kommer att få så även i framtiden.

När kommunala mellanskolan startades åren 1913—14, hade Stora Tuna, som påtog sig förpliktelsen för densamma, en uttaxering av endast kr. 3,50 pr bevillningskrona, beroende på det gynnsamma läget för traktens järn- och träindustri. Detta har sedan förändrats, så att skatterna blivit fördubblade, då industrien nu lider av en långvarig depression med åtföljande arbetslöshet och svårighet att erlagga skatterna. Att under sådana förhållanden skolan numera arbetar under ett visst ekonomiskt betryck är självklart, och av elever från grannkommunerna måste numera upptagas den högsta avgift, som kan medgivas.

Det anförda visar, att departementschefen haft synnerligt »goda skäl» då han ansett, att Stora Tuna »med största fog kan göra anspråk på ett statsläroverk». Jag kommer också att yrka, att riksdagen måtte gå till mötes detta välgrundade anspråk.

Beträffande Mora kommunala mellanskola må det konstateras, att fram-

Mora kommunala mellanskola.

läggandet av prop. nr 116 inom denna skolas verkningskrets väcker till liv stort intresse för att övre Dalarna genom nämnda skolas förstatligande skulle erhålla en statssamskola. Att så bleve fallet, vore av så mycket större värde, som hela den övre, vidsträckta Dalarnas befolkning måste anses ha varit särdeles missgynnad i fråga om möjligheterna för den uppväxande ungdomen att erhålla undervisning i de högre skolorna. Endast ett ringa fåtal situerade föräldrar ha kunnat sända sina barn till den avlägsna läroverksstaden i länet. De fattiga böndernas, arrendatorernas, skogsarbetarnas och industriarbetarnas begåvade barn ha väsentligen varit utestängda från den högre undervisningen.

Mora kommunala mellanskola startade år 1912, och den har, såsom framgår av siffrorna å sidan 254 i prop., haft en god och jämn utveckling. Departementschefen finner »goda skäl» också för att denna skola förstatligas. Bland sådana goda skäl må anföras, att Mora är centralorten i övre Dalarna. Norra Dalarnas befolkning tillhör ock i övervägande grad just de befolknings-skikt, för vilka skolväsendets demokratisering är av vital betydelse.

Utöver de knapphändiga siffrorna i prop. rörande den kommunala mellanskolan i Mora må följande anföras:

Elevantalet utgjorde höstterminen 1926 125, därav 71 gossar och 54 flickor, vårterminen 1927 118, därav 68 gossar och 50 flickor.

Av den 15 sept. 1926 närvarande hade 122 sin hemvist inom Kopparbergs län. Av dessa hade sitt hem inom Mora skoldistrikt 88, i Älvdalen 13, i Särna 5, i Järna 4, i Transtrand 3, Idre 2, Lima 2, i vardera av Sollerön, Venjan, Rättvik, Våmhus, Malung 1.

Invånareantalet i dessa socknar är enl. senaste uppgift:

Mora	11,635	Idre	1,320
Älvdalen	5,809	Lima	1,421
Särna	1,983	Malung	6,728
Järna	7,450	Sollerön	2,064
Transtrand	2,106	Våmhus	1,614

Tillströmningen från kommuner utom Mora under sista 5-årsperioden (end. viktigare medtagna) framgår av nedanstående tabell.

Höstterminerna	1921	1922	1923	1924	1925	1926
Älvdalen	8	9	7	6	9	13
Särna.....	1	1	3	2	3	5
Järna.....	4	3	4	4	4	4
Transtrand	1	—	1	1	2	3
Idre	1	1	1	—	1	2
Lima	—	—	—	—	1	2
Malung	1	1	2	1	1	1
Sollerön.....	5	4	3	1	1	1
Våmhus	—	1	1	2	2	1

Medeltalet elever, som under senaste 5-årsperiod besökt skolan, är 118. Vid skolans startande var det endast omkring 50 och har alltså under skolans c:a 15-åriga tillvaro mer än fördubblats. Skolan har således visat sig fylla ett verkligt behov för orten och omfattas av befolkningen med stort intresse.

Jag vill också i detta sammanhang påpeka, att ecklesiastikministern under påvisande av för vilka mellanskolor i Kopparbergs län »goda skäl» för förstatligande föreligga ur *geografisk* synpunkt satt Mora på främsta plats, ehuru han senare ger förord åt Stora Tuna.

För ett statsläroverk i övre Dalarna torde utan tvekan Mora vara platsen, och om sådant där upprättas, ökas med största sannolikhet elevantalet.

Rättvisa och billighet kräver, att övre Dalarna på anförda »goda skäl» får ett statsläroverk.

Ur geografisk fördelningssynpunkt anser departementschefen det önskvärt att läroverk kommer till stånd jämväl i Hedemora. Till belysande av kommunala mellanskolan i nämnda stad må här först anföras följande siffror:

Hedemora kommunala mellanskola.

Elevantalet läsåret 1926—1927.

	Gossar	Flickor	Summa
Höstterminen 1926.....	55	57	112
Vårterminen 1927.....	55	58	113

Skolans upptagningsområde omfattar i huvudsak följande kommuner: Hedemora stad, Hedemora, Husby (med Långshyttan och Stjärnsund), Garpenberg och St. Skedvi socknar.

Dessutom har skolan under de senaste åren bevistats av ett tiotal lärjungar från Krylbo samt enstaka elever från andra kommuner i Dalarna.

Av de innevarande vårtermin närvarande lärjungarna (113) tillhöra 65 Hedemora stad. Av övriga 48, tillhörande kringliggande kommuner, bo 22 inackorderade i staden. De övriga 26 från främmande kommuner kunna resa fram och tillbaka på dagen.

Fördelningen av föräldrarna till de innevarande vårterminen närvarande (113) lärjungarna på olika yrken.

I. Arbetsförmän, typografer, montörer, åkare, vaktmästare, arbetare: 21; II. Civila tjänstemän av lägre grad, vissa kommunala tjänstemän såsom poliser m. fl.: 17; III. Vissa mer eller mindre hantverksmässiga yrken: 17; IV. Civila tjänstemän av högre grad och vissa jämställda kommunala tjänstemän: 13; V. Högskolebildade tjänstemän och yrkesutövare och med dem jämställda: 10; VI. Lantbrukare: 15; VII. Affärsmän: 18; VIII. Folkskollärare: 2; Summa 113.

Vad beträffar de skäl, som särskilt tala för att Hedemora kommunala mellanskola vid ett förstatligande också bör ifrågakomma, må i första hand påpekas, att skolan är belägen i en mycket rikt befolkad bygd i Södra Da-

larna, jämförelsevis avlägset belägen till närmaste läroverksstad. Den mantalsskrivna folkmängden i de kommuner, som närmast kunna räknas till skolans upptagningsområde, utgör 22,273 personer, av vilka enbart Hedemora stad och socken c:a 10,000 personer (hela området upptagande ungefär en tiondel av hela befolkningen i Kopparbergs län)

Då denna trakt av Dalarna utgör en gammal kulturbygd, stadd i raskt framåtskridande, och av ålder haft en skola i Hedemora, som för övrigt under en lång tid varit en statens skola, talar även detta för att mellanskolan i Hedemora vore väl värd att övertagas av staten, skolans anor gå tillbaka ända till början av den nyare tiden i vår historia, i det att genom ett brev av Gustav I av den 11/12 1527 en skola inrättades i staden, vadan den i höst kan fira minnet av sin fyrahundraåriga tillvaro. Av tillgängliga handlingar framgår, att skolan genom ett brev av Gustav II Adolf av år 1613 erhöll statsbidrag, som sedan konfirmerades av en rad följande regenter. Under namn av Hedemora pedagogi fortlevde sedan skolan ända tills de sista av dessa läroanstalter år 1893 indrogos, då den övergick till enskild samskola med statsunderstöd. År 1917 ombildades denna samskola till kommunal mellanskola, emedan statsunderstöd till sådana enskilda skolor skulle komma att indragas. I och med denna sista omändring i skolans organisation inträdde några år av tillbakagång i skolans betydelse, sannolikt till stor del beroende på de besvärligheter, som voro förenade med en övergång från mellanskolan och till gymnasium vid statens läroverk. Detta gjorde att en stor del av barnen från denna skolas egentliga upptagningsområde skickades direkt till de avlägset belägna läroverksstäderna för att undgå nyssnämnda olägenheter. En bidragande orsak till detta förhållande har sannolikt också varit de jämförelsevis höga terminsavgifter, som måst upptagas för att upprätthålla skolans drift. Avgifterna ha nämligen utgjort 60, 70, 80 och 90 kr. pr termin i resp. 1, 2, 3 och 4 klassen och ser den anslagsgivande kommunen ej gärna att barn från främmande kommuner erhålla nedsättning i dessa avgifter, utom naturligtvis då gällande stadga absolut påbjuder detta. Hedemora stad har ensamt svarat för skolans ekonomiska bestånd, trots att den i så avsevärd grad utnyttjats av kringliggande kommuner. En hänvändelse till Hedemora socken, där flertalet barn kunna utnyttja undervisningen med samma fördelar som stadens, d. v. s. bo i sina hem, om ekonomiskt bistånd blev resultatlös.

De nu nämnda förhållandena inverka visserligen fortfarande på lärjungeantalet, om också skolan under de senaste åren avsevärt ökat i omfattning. Då inackorderingsprisen i staden ej ställa sig så avgjort mycket lägre än i kringliggande läroverksstäder, så att denna sida av saken ansetts kunna uppväga nämnda olägenheter, ligger i sakens natur, att föräldrarna i många fall fortfarande föredraga att sända sina barn direkt till läroverket. Dessa på skolans utveckling hämmande faktorer skulle med största sannolikhet bortelimineras vid ett förstatligande, och en statens samrealskola i Hede-

mora skulle fylla ett mycket stort behov, i varje fall mycket större än som kan utläsas av nuvarande lärjungeantal. Betonas bör, att folkskolan i det ifrågakvarande området befinner sig på en mycket hög ståndpunkt, som gör den skickad att enligt det nya förslaget förmedla övergång till en realskola i Hedemora.

Till det sagda må framhållas, att mellanskolan i Hedemora förfogar över lokaler, som motsvara mycket högt ställda fordringar och då vidare inom länet finnes ett enda statsläroverk, synes det, som det skulle vara en gärd av rättvisa och billighet, att Dalarnas äldsta stad åter finge en statsskola, som under friare former, stödd på gamla ärorika traditioner, kunde fortsätta att verka som en kulturfaktor av betydelse i denna rikt befolkade trakt av provinsen.

De av departementschefen åberopade goda skälen äro sålunda synnerligt välgående även beträffande Hedemora. Särskilt bör väl beaktas det förhållandet, att under så långa tider i Hedemora funnits en statsunderstödd skola. Detta faktum bör så mycket mera understrykas som förhållandet under de senaste utredningarna icke synas ha uppmärksamrats.

Vad slutligen angår kommunala mellanskolan i Ludvika är ju densamma den enda högre läroanstalten i hela Västerbergslagen som fyller de kvalifikationskrav, som i prop. 116 uppställts för statsövertagande. (En mindre kommunal mellanskola finnes även i Smedjebacken.) Den av departementschefen åberopade geografiska fördelningssynpunkten har i fråga om denna skolas förståtligande synnerlig betydelse. Ludvika stad är centralort i Västerbergslagens stora industri- och gruvbygd. Närbelägna äro så betydande, folkrika samhällen som Grängesberg och Nyhammar, det folkrika, av industriarbetare och jordbrukare bebodda Grangärde med hyttor och skogsbruk samt de stora orterna uppefter Väster-Dalälven. Ludvikaskolans upptagningsområde visar också, vilken betydelse denna läroanstalt har, liksom ett studium av skolans kataloger ger vid handen, att skolan — såsom naturligt är — i eminent grad är besökt av elever övervägande hemmahörande bland arbetare och dem närstående sociala grupper. Skolan har innevarande läsår 110 elever och densammans upptagningsområde omfattar följande kommuner:

Ludvika kommunala mellanskola.

Ludvika stad	tax. 9: 80	bev.-kr. 41,000	bef. 4,700
Ludvika landsförsaml....	» 11: 32	» 22,700	» 4,900
Grangärde.....	» 6: 70	» 60,611	» 11,750
Norrbärke (delvis)	» 9: 35	» —	» 1,000
Hörken	» 12: —	» —	» 2,000
Säfsnäs	» 9: 85	» 14,086	» 3,000
Floda.....	» 8: 70	» 8,378	» 2,600
Nås.....	» 9: 15	» 9,662	» 2,500

Uppgifterna för de tre sista kommunerna gälla 1926, de övriga 1927.

Eleverna från staden ha enl. reglementet företrädesrätt, då utrymmet varit begränsat, eftersom staden ej vågat sig på ett för utvidgning av skolan erforderligt bygge. Över huvud ha under senare år i allmänhet ej stort mer än hälften av de inträdessökande haft utsikt att vinna inträde. Det är ställt utom allt tvivel, att skolan f. n., därest utrymme givits, skulle varit den andra i länet med ett elevantal som uppgått till minst 130. För de flesta av de elever som besökt skolan har den varit den enda möjligheten till högre utbildning.

Dessa fakta äro talande nog — den nuvarande organisationen av den högre undervisningen erbjuder ungdomen i en av landets i olika avseenden betydelsefullaste orter de allra torftigaste utbildningsmöjligheter. Detta är samhället ovärdigt. Ur bergslagens berg och skogar hämtas årligen stora rikedomar. Över huvud kan det väl sägas, att det produktiva arbetets art och omfattning i den mellansvenska bergslagen för folkhushållet i dess helhet är av den allra största betydelse. Härur framspringer ofrånkomliga förpliktelser för samhället gent emot befolkningen, icke minst på undervisningens område.

Vi understryka sålunda på det kraftigaste departementschefens mening att synnerligen goda skäl låta sig anföra för att samtliga fyra här avhandlade kommunala mellanskolor i Kopparbergs län förstatligas. Utan att så sker, kommer en skolreform i själva verket för länets vidkommande att bli utan allt värde; faluläroverkets öppnande för flickor även på realskolestadiet och anknytningen till samma läroverk även från sexårig folkskola kommer nämligen att få ringa betydelse för länets ungdom i stort. Däremot skulle ett statsövertagande av de berörda mellanskolorna få en helt annan betydelse i skilda avseenden.

Med stöd av det anförda hemställes sålunda, att riksdagen måtte besluta,

att i vart och ett av samhällena Stora Tuna och Mora skall genom successivt övertagande från och med den 1 januari 1928 samt i vart och ett av samhällena Hedemora och Ludvika från och med den 1 januari 1929 av där befintlig kommunal mellanskola upprättas en statens samrealskola under de i k. prop. nr 116 angivna villkor.

Stockholm den 16 mars 1927.

Erik Dalberg.

Carl G. Schedin.

Ernst Åström.